מוּתָּר בְּרוֹטָב – מרק שהתבשל בו בשר, וּבְקִיפָּה – בשר דק היורד בבישול לשולי הקדרה. משום שאין דרך בני אדם לקרוא לרוטב וקיפה בשם 'בשר'. וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹסֵר לידהנות מרוטב וקיפה שיצאו מהבשר לאחר שנדר ממנו, משום שיצאו מדבר האסור עליו.

רבי יהודה מביא ראיה לדבריו:

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַעֲשֶׂה היה, שנדרנו שלא לאכול בשר, וְאָסַר עָלֵינוּ רַבִּי טַרְפוֹן אף בְּבֵיצִים שֶׁנִּתְבַּשְּׁלוּ עִמּוֹ – עם הבשר, מפני שקיבלו את טעם הבשר.

דוחים חכמים את ראיית רבי יהודה:

אָמְרוּ לוֹ החכמים החולקים עליו, כֵּן הַדָּבָר – עדותך אמת היא, וכך היא ההלכה, אלא שאֲנִיתָּי – באיזה מקרה נאמרה הלכה זו, בְּזְמַן – רק במקרה שֶׁיֵּאָמַר 'בָּשָׂר זֶה עָלַי', משום שֶׁהַנּוֹדֵר מִן הַדָּבָר המסוים [כגון שאמר 'בשר זה'], וְאחר כך נִתְעָרֵב בְּאַחֵר, אֵם יֵשׁ בּוֹ – בדבר האסור שבתערובת, נְנוֹתֵן טַעַם – כמות שמורגש טעמה בכל התערובת, כגון שאין ששים מן ההיתר כנגד האיסור, אָסוּר בהנאה מכל התערובת, משום שפרט שאוסר על עצמו חתיכת בשר מסוימת, וכוונתו שחתיכה זו תהיה 'דבר האסור' כלפיו, וממילא היוצא ממנה גם הוא אסור. ובאופן זה היה המעשה שאסר רבי טרפון את הביצים שהתבשלו עם הבשר. אבל הנודר מבשר סתם, לא התכוין שכל בשר יהיה 'דבר האסור' כלפיו, וממילא רק מה שנקרא בלשון בני אדם 'בשר' אסור, אבל היוצא ממנו מותר.

המשנה מביאה חילוק נוסף בין לשונות הנדר:

הַנּוֹדֵר שלא לידהנות מִן הַיַּיִן, ולא פרט שאוסר על עצמו 'יין זה', וגם לא אמר שאוסר על עצמו טעימה, מוּתָּר בְּתַבְשִׁיל שֶׁיֵּשׁ בּוֹ טַעַם יַיִן, משום שלא התכוין לאסור על עצמו אלא יין כשהוא בעינו בלא תערובת. אבל אם אָמַר קוֹנָם יַיִן זֶה שֶׁאֲנִי טוֹעֵם, וְנָפַל יין זה לְתוֹך הַתַּבְשִׁיל, אִם יֵשׁ בּוֹ – ביין, נְנוֹתֵן טַעַם – כמות שמורגש טעמה בכל התבשיל, כגון שאין ששים בתבשיל כנגדו, הֲרֵי זֶה אָסוּר, משום שפירש שאוסר על עצמו אף את הטעימה, ובכל התבשיל יש טעם יין, וכשהוא אוכלו הרי הוא טועם בו טעם יין.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ז תמוז, תשי"ח

ברוקלין.

מרת שושנה תחי'

שלום וברכה!

לאחרי הפסק ארוך נתקבל מכתבה מט"ו תמוז, ותוכנו אודות כתובת המצבה, ומבארת אשר ישנו בזה ספור אבות מסבא של הנפטר, אבל אינה מזכירה נוסח הכתבת על מצבת אבי הנפטר בנו של הסבא, שמובן שבטח הנפטר לקח חלק בעריכתה, ואם נעשתה ע"פ הספור - ה"ז הוראה למצבת הנפטר ג"כ. אלא שיש להוסיף, לדעתי, בתוארו של אבי הנפטר "הרה"ח", וכן "הי' מגדולי חסידי אדמו"ר מוה"ר שמואל ואדמו"ר מוה"ר שלום דובער, זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע", וכוונתי בכדי שיזכר שמם של נשיאי חב"ד נשיאי ישראל במצבה זו, וק"ל.

ויהי רצון שיהיו מכתבי' מכאן ולהבא אך בעניינים של שמחה, שמחה שלימה.

בברכה לבשו"ט.

נ.ב.

אינה מזכירה במכתבה ע"ד עניני בריאות שלה ושל ב"ב שי' - ובטח זהו סימן אשר הדברים בסדר.

מובן שנוסח הכתובת - צ"ל דוקא בהסכמתם של יו"ח שליט"א של הנפטר.

ובטח - והוא העיקר - שיתבוננו בענין המצבה, שזוהי מצבת אבן והכתובת חרותה על אבן, אבל יו"ח הנפטר - ה"ה מצבה חי', ופעולותיהם והנהגתם בחיי היום יומים (לא רק ביום היארצייט וכיו"ב) - ה"ה כתובת החי' שעל מצבה החי', ובידם, ורק בידם, תלוי הנוסח שלה. ובסגנון חכמינו ז"ל - ברא כרעא דאבוה.

גמרא

הגמרא מקשה שרבי יוסי שאמר במשנה שהנודר מן החלב אסור בקום, סותר את דבריו במשנה אחרת:

וְרַמִינְהוּ – קשה, שבמשנה לקמן (נג:) שנינו, שהנודר שלא ליהנות **מִן הָעֲרָשִׁים, אָסוּר בַּאֲשִׁישִׁים** – עדשים המטוגנים יחד עם דבש, משום שהם בכלל עדשים. **וְרַבִּי יוֹסֵי מַתִּיר,** ודעתו שאשישים אינם בכלל עדשים. ואם כן קשה, הלא הדברים קל וחומר, אם התיר רבי יוסי את הנודר מן העדשים ליהנות מן האשישים, מפני שהוא סובר שכיון שנשתנה שמם לאשישים [אחר שטיגנום בדבש], אינם בכלל עדשים, ודאי שהיה לו להתיר את הנודר מן החלב ליהנות מן הקום, שהוא דבר אחר לגמרי, ואינו בכלל חלב, ומדוע במשנתינו אמר רבי יוסי שהנודר מן החלב אסור בקום.

מתרצת הגמרא, **לֹא קַשְׁיָא** – אין סתירה בין משנתינו לבין משנה זו, מפני ששני נידונים שונים הם. במשנה לקמן נחלקו רבנן ורבי יוסי האם אשישים הם בכלל עדשים או לא, ואילו במשנתינו לא נחלקו רבנן ורבי יוסי האם קום הוא בכלל חלב או לא, אלא **מַר כְּבִי אַתְרֵיהּ** – רבנן שאמרו שהנודר מן החלב מותר בקום, דיברו לפי הנהוג במקום מגוריהם, **וּמַר כְּבִי אַתְרֵיהּ** – ורבי יוסי שאמר שהנודר מן החלב אסור בקום, דיבר לפי הנהוג במקום מגוריו. והחילוק בין מקומות מגוריהם היה, **שֶׁבַּאֲתָרָא דְּרַבָּנָן קָרוּ לַחֲלָבָא חֲלָבָא וּלְקוֹמָא קוֹמָא** – במקום מגוריהם של רבנן היה דרך בני אדם לקרוא לחלב 'חלב', ולקום 'קום', ולכן אמרו חכמים שהנודר מן החלב מותר בקום, שהרי שני דברים שונים הם, ושמות שונים להם, אבל **בְּאַתְרֵיהּ דְּרַבִּי יוֹסֵי לְקוֹמָא נַמֵּי קָרוּ לֵיהּ קוֹמָא דַּחֲלָבָא** – במקום מגוריו של רבי יוסי היה דרך בני אדם לקרוא גם לקום 'קומא דחלבא', כלומר קום של חלב, ולכן אמר רבי יוסי שהנודר מן החלב אסור בקום, שהרי גם לקום יש שם 'חלב' בלשון בני אדם.

הגמרא מביאה ברייתא הדנה בעניינים אלו:

תָּנְיָא בברייתא, **הַנּוֹדֵר** שלא ליהנות **מִן הֶחָלָב, מוּתָּר בְּקוֹם** – מים היוצאים מן החלב, משום שבלשון בני אדם נקראים מים אלו 'קום' ולא 'חלב'. וכן הנודר שלא ליהנות **מִן הַקּוֹם, מוּתָּר בֶּחָלָב.**

הנודר שלא ליהנות **מִן הֶחָלָב, מוּתָּר בִּגְבִינָה** אף על פי שהגבינה נעשית מחלב, וטעמה דומה לטעם החלב, משום שבלשון בני אדם נקראת 'גבינה' ולא 'חלב'. וכן הנודר שלא ליהנות **מִן הַגְּבִינָה, מוּתָּר בֶּחָלָב.**

הנודר שלא ליהנות **מִן הָרוֹטֶב** – מרק שהתבשל בו בשר, **מוּתָּר בְּקִיפָּה** – בשר דק היורד בבישול לשולי הקדרה, ואף שהקיפה מקבלת טעם מהרוטב, משום שלא אסר על עצמו אלא דבר הנקרא 'רוטב' ולא 'קיפה'. וכן הנודר שלא ליהנות **מִן הַקִּיפָּה, מוּתָּר בָּרוֹטֶב.**

אִם אָמַר הנודר **בָּשָׂר זֶה** קונם **עָלַי, אָסוּר בּוֹ** – בבשר עצמו, **וּבְרוֹטְבוֹ וּבְקִיפּוֹ,** אם יש בהם את טעם הבשר, משום שפרט שאוסר על עצמו חתיכת בשר מסוימת, וכוונתו שחתיכה זו תהיה 'דבר האסור' כלפיו, וממילא היוצא ממנה [־הטעם] גם הוא אסור.

הַנּוֹדֵר שלא ליהנות **מִן הַיַּיִן,** ולא פרט שאוסר על עצמו 'יין זה', וגם לא אמר שאוסר על עצמו טעימה, **מוּתָּר בְּתַבְשִׁיל שֶׁיֵּשׁ בּוֹ טַעַם יַיִן,** משום שלא התכוין לאסור על עצמו אלא יין כשהוא בעינו בלא תערובת. אבל אם **אָמַר** הנודר **קוֹנָם יַיִן זֶה שֶׁאֵינִי טוֹעֵם, וְנָפַל** יין זה **לְתוֹךְ הַתַּבְשִׁיל, אִם יֵשׁ בּוֹ** – בתבשיל **טַעַם יַיִן,** כגון שאין בתבשיל ששים כנגד היין, **הֲרֵי זֶה אָסוּר,** משום שפירש שאוסר על עצמו אף את הטעימה, ובכל התבשיל יש טעם יין, וכשהוא אוכלו הרי הוא טועם בו טעם יין.

משנה

אחר שנתבאר במשנה הקודמת (לעיל נב.) דין תערובת דבר הנדור, מבארת משנה זו מה דינם של המשקים היוצאים מהדבר הנדור:

הַנּוֹדֵר שלא ליהנות **מִן הָעֲנָבִים, מוּתָּר בְּיֵינָן,** משום שנדר מענבים ולא מהמשקה היוצא מהם. וכן הנודר שלא ליהנות **מִן הַזֵּיתִים, מוּתָּר בְּשֶׁמֶן** היוצא מן הזיתים, משום שנדר מזיתים ולא ממשקה היוצא מהם. אבל אם **אָמַר, קוֹנָם זֵיתִים וַעֲנָבִים אֵלּוּ שֶׁאֵינִי טוֹעֵם, אָסוּר בָּהֶן** – בזיתים ובענבים עצמם, **וּבְמשקה הַיּוֹצֵא מֵהֶן.**

גמרא

רמי בר חמא מסתפק, מהו הטעם שהאומר קונם זיתים וענבים אלו שאיני טועם, אסור בהן וביוצא מהן:

בָּעֵי – הסתפק **רָמֵי בַּר חָמָא,** מדוע האומר 'קונם זיתים וענבים אלו שאיני טועם' אסור במשקין היוצאים מהפירות, האם הטעם הוא משום שאמר **'אֵלּוּ' בַּדָּוְקָא,** אבל אם אמר 'שאיני טועם' בלבד אינו נאסר במשקין, **אוֹ** שהטעם הוא משום שאמר **'שֶׁאֵינִי טוֹעֵם' בַּדָּוְקָא,** ומכך שהאריך ודייק לומר מאיזו הנאה הוא אוסר את עצמו משמע שדעתו לאסור גם את היוצא מהם, אבל אם אמר 'אלו' בלבד אינו נאסר במשקין.

הגמרא פושטת את הספק מדברי המשנה עצמה:

אִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ – אם עולה על דעתך לומר, **'אֵלּוּ' דָּוְקָא** – שטעם המשנה הוא משום שאמר 'אלו', **'שֶׁאֵינִי טוֹעֵם' לָמָּה לִי** – מדוע כתבה המשנה שמדובר באומר קונם זיתים וענבים אלו 'שאיני טועם'.

דוחה הגמרא, באמת יתכן שטעם האיסור הוא משום שאמר 'אלו', והטעם שכתב התנא שאמר קונם זיתים וענבים אלו 'שאיני טועם', הוא משום **שְׁהָא קָא מַשְׁמַע לָן** – שהתנא בא להשמיענו, **דְּאַף עַל גַּב דְּאָמַר** הנודר, קונם זיתים וענבים **'שֶׁאֵינִי טוֹעֵם',** עדיין אינו נאסר במשקה היוצא מהם, אלא **אִי דְּאָמַר** – רק אם אמר הנודר **'אֵלּוּ', מִיתְסַר** – הוא נאסר במשקה היוצא מהפירות, **וְאִי לֹא** אמר הנודר 'אלו', **לֹא** – אינו נאסר, אף אם אמר 'שאיני טועם'.

רבא מוכיח שהטעם שנאסר במשקין הוא משום שאמר 'שאיני טועם', ואם אמר קונם זיתים וענבים 'אלו' עלי, מותר במשקין:

אָמַר רָבָא, תָּא שְׁמַע – בא ושמע ראיה, ממה ששנינו במשנה לקמן (נז:), האומר **קוֹנָם פֵּירוֹת 'הָאֵלּוּ' עָלַי,** או שהזיו הפירות מונחים לפניו, ואמר **קוֹנָם** הֵן [־פירות אלו] **לְפִי, אָסוּר בְּחִילּוּפֵיהֶן** – אם הוחלפו פירות אלו באחרים, או שנמכרו [ואסור ליהנות מהכסף שהתקבל תמורתם], **וּבְגִידּוּלֵיהֶן** – אם פירות אלו נזרעו והצמיחו גידולים. ומזה שהמשנה לא כתבה שאסור גם במשקה היוצא מהם, שזה חידוש יותר גדול ממה שאסור בחילופיהם ובגידוליהם, משמע שהאומר 'אלו' אסור דווקא בחילופין ובגידולין, **תָּא** – אבל **בַּמשקה הַיּוֹצֵא מֵהֶן, מוּתָּר,** אפילו שאמר 'אלו'. ומוכח שרק אם אמר 'שאני טועם' נאסר במשקין היוצאים מהפירות, ולא אם אמר 'אלו'.

דוחה הגמרא, **הוּא הַדִּין דַּאֲפִילּוּ בְּמשקה הַיּוֹצֵא מֵהֶן הוּא אָסוּר,** אם אמר קונם פירות ה'אלו' עלי, **וְתָא עַדִיפָא לֵיהּ לְאַשְׁמוּעִינָן** – הטעם שלא השמיע זאת התנא במשנה לקמן (נז:), הוא מפני שהתנא העדיף להשמיענו חידוש יותר גדול, **דְּחִילּוּפֵיהֶן** אף על פי שלא יצאו מגוף האיסור, **כְּגִידּוּלֵיהֶן דָּמֵי** – הם אסורים כמו הגידולים שיוצאים מגוף האיסור. ונדע בקל וחומר שאסור במשקים היוצאים מגוף האיסור ממש.

הגמרא מוכיחה מהמשך דברי המשנה לקמן (נז:) שאם אמר קונם זיתים וענבים 'שאיני טועם', ולא אמר 'אלו', אסור במשקה היוצא מהם:

תָּא שְׁמַע – בא ושמע ראיה, ממה ששנינו בהמשך משנה זו, שאם אמר הנודר קונם פירות **'שֶׁאֵינִי אוֹכֵל' וְ'שֶׁאֵינִי טוֹעֵם', מוּתָּר בְּחִילּוּפֵיהֶן וּבְגִידּוּלֵיהֶן** של פירות אלו, משום שבאכילת חילופיהם וגידוליהם אינו טועם את הפירות האסורים. ומזה שהמשנה לא כתבה שמותר גם במשקה היוצא מגוף האיסור, שנתבאר לעיל שהוא חידוש יותר גדול ממה שמותר בחילופיהם ובגידוליהם, משמע שהאומר 'שאיני טועם' מותר רק בחילופיהם וגידוליהם, **תָּא** – אבל במשקה **הַיּוֹצֵא מֵהֶן הוּא אָסוּר.** ומוכח שאם אמר 'שאיני טועם' בלבד, ולא אמר 'אלו', נאסר במשקה היוצא מהדבר האסור.

דוחה הגמרא, באמת יתכן שרק אם אמר 'אלו' הוא אסור במשקה

המשך בעמוד קצג

היוצא מהפירות, והאומר 'שאיני טועם' מותר במשקה היוצא מהם, והתנא לא השמיענו דין זה מטעם אחר, **אֵיידֵי דְּלָא נָסֵיב בְּרֵישָׁא יוֹצֵא מֵהֶן** – אגב שברישא לא כתוב שאם אמר 'אלו' אסור במשקה היוצא מהפירות, **לָא נָסֵיב נַמִּי בְּסֵיפָא יוֹצֵא מֵהֶן** – לא כתב התנא גם בסיפא שאם אמר רק 'שאיני טועם' מותר במשקה היוצא מהפירות.

הגמרא מוכיחה שהטעם שנאסר במשקין הוא משום שאמר 'אלו':

תָּא שְׁמַע – בא ושמע ראיה, ממה ששנינו במשנה לעיל (ע"א), **אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַעֲשֶׂה שנדרתי** שלא לאכול בשר, **וְאָמַר רַבִּי מַתְּיָה בֶּן חָרָשׁ עָלַי לְאָכוֹל בֵּיצִים שֶׁנִּתְבַּשְּׁלוּ עִמּוֹ** – עם הבשר, מפני שיש בהם את טעם הבשר. **אָמְרוּ לוֹ** – חכמים שנחלקו עליו במשנה, **אִיתָתִי** דין זה שאסור בביצים שנתבשלו עמו נכון, **בְּזַמַּן שֶׁאָמַר בָּאָר 'זֶה' עָלַי** וייחד את חתיכת הבשר לאיסור, משום **שֶׁהַנּוֹדֵר מִן הַדָּבָר** המסוים, **וְאַחַר כָּךְ נִתְעָרֵב** הדבר **בְּאַחֵר וְיֵשׁ בּוֹ** – באיסור **בְּנוֹתֵן טַעַם** – כמות שמורגש טעמה בכל התערובת, **הֲרֵי זֶה אָסוּר** בהנאה מכל התערובת, משום שפרט שאוסר על עצמו חתיכת בשר מסוימת, וכוונתו שחתיכה זו תהיה 'דבר האסור' כלפיו, וממילא היוצא ממנה גם הוא אסור. והרי דין 'זה' ודין 'אלו' שוה, שבשניהם הוא מפרט ומייחד את האיסור. ומוכח ש'אלו' דווקא, והאומר קונם זיתים וענבים 'אלו' עלי אסור במשקה היוצא מהם, שהרי יש בו את טעם האיסור.

אומרת הגמרא, **בְּ'אֵלּוּ' לֹא קָא מִיבַּעְיָא לָן** – באומר 'אלו' אין לנו כלל שאלה, ופשוט **דְּדָווְקָא הוּא** – שאם אמר קונם זיתים וענבים 'אלו' עלי, אסור במשקה היוצא מהם. **כִּי מִיבַּעְיָא לָן** – ומה שיש לנו לשאול, הוא רק **בְּאומר 'שֶׁאֵינִי טוֹעֵם'**, האם הוא **דָּווְקָא**, ואסור במשקה היוצא מהם, **אוֹ לָאו דָּווְקָא**, והאומר 'שאני טועם' ללא 'אלו' אינו אסור במשקה היוצא מהם.

הגמרא מוכיחה שהאומר 'שאיני טועם' אינו נאסר במשקה היוצא מהפירות:

תָּא שְׁמַע – בא ושמע ראיה, ממה ששנינו במשנה לעיל (נא:), האומר **דָּג דְּגִים 'שֶׁאֵינִי טוֹעֵם', אָסוּר בָּהֶן** – בדגים, **בֵּין** אם הם **גְּדוֹלִים, וּבֵין** אם הם **קְטַנִּים**, משום ש'דג' משמע גדול, ו'דגים' משמע קטנים, ואסור **בֵּין** בדגים **חַיִּים** – שעדיין לא נתבשלו, **וּבֵין** בדגים **מְבוּשָׁלִים, וּמוּתָּר בְּטָרִית טָרוּפָה** – דג גדול החתוך דק דק, משום ש'דג דגים' משמע שלמים ולא טרופים, ומותר גם **בְּצִיר** – שומן היוצא מהדגים ומעורבים בו קרבי דגים, שאינו בכלל 'דג דגים'. ומזה שמותר בטרית טרופה וציר אף שהם דברים שיצאו מהאיסור, מוכח שהאומר 'שאיני טועם' מותר בדברים היוצאים מהאיסור.

רבא דוחה את ראיית הגמרא שהאומר 'שאיני טועם' מותר בדברים היוצאים מהאיסור:

אָמַר רָבָא, באמת אפשר לומר שגם האומר קונם זיתים וענבים 'שאיני טועם' אסור במשקין היוצאים מהם. **וּבמשנה** ששנינו שהנודר מ'דג דגים' מותר בטרית טרופה ובציר, מדובר **כְּשֶׁבָּרַר יָצָא הציר מֵהֶן** – מהדגים קודם שנדר, ולכן אינם בכלל נדרו ומותר בו, אבל מה שיוצא אחר שנדר, אסור בו גם אם אמר רק 'שאיני טועם'.